

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

H.D. BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2019/33669

Karar Tarihi : 27/2/2025

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : H.D.

Vekili : Av. Funda TÖREKARA ARDA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, evliliğin yok hükmünde olduğunun tespitine karar verilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 30/9/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar vermiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

3. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

4. 23/11/1989 tarihinde Türkiye'de evlenen ve ortak hayatlarını Almanya'da sürdüren başvuru ve E.D. 2013 yılında Münih Sulh Mahkemesinde (Münih Mahkemesi) birbirlerine boşanma ve mal rejiminin tasfiyesi talepli dava açmıştır. Taraflar arasında bahsedilen boşanma davası devam ederken E.D. 7/11/2013 tarihinde, -aile mahkemesi sıfatıyla- Akyazı Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) evliliğin yok hükmünde olduğunun tespiti için dava açmıştır. E.D. dava dilekçesinde yıllardır Almanya'da yaşadığını, evlilik akdinin gerçekleştiği tarihte Türkiye'de bulunmadığını, başvuruyla aralarında Almanya'da devam eden davalar olduğunu, evlilik akdinden söz konusu davalar sırasında başvuru ve E.D.'nin beyanlarıyla haberdar olduğunu iddia etmiştir.

5. Başvurucu 6/1/2014 tarihli cevap dilekçesinde E.D. ile 23/11/1989 tarihinden itibaren sadece kâğıt üzerinde değil fiilen evli olduklarını, yirmi iki senedir aynı evi paylaştıklarını, evliliklerinden müşterek üç çocuğu olduğunu, E.D.nin Almanya'da evli ve çocuklu olmasının getirdiği tüm vergi ve sigorta kolaylıklarından yararlandığını, boşanma davası görülmekteyken mal paylaşımı aşamasına gelindiğinde E.D.nin Türkiye'de evliliğin yok hükmünde olduğunun tespiti için dava açtığını, avukat olan E.D.nin dürüstlük kurallarına uygun hareket etmediğini ifade etmiştir.

6. Başvurucu; evlilik birliğinin kurulduğu iddiasını düğün davetiyesi, düğün törenine ait fotoğraflar, E.D.nin evli ve çocuklu olmasından dolayı Almanya'da sağladığı vergi avantajına dair evrak ve tanık beyanlarına dayandırmıştır. Mahkeme Adapazarı İlçe Emniyet Müdürlüğüne (Emniyet Müdürlüğü) müzekkere yazarak E.D.nin 1989 yılının Kasım ayına ait yurt dışına çıkış ve yurda giriş kayıtlarının gönderilmesini istemiştir. Emniyet Müdürlüğü 1992 yılından öncesine ait kayıtların bulunmaması nedeniyle gönderilemediğini bildirmiştir. Mahkeme, Akyazı İlçe Nüfus Müdürlüğüne müzekkere yazarak tarafların evlenme akdine dair evlenme kütüğünün aslını istemiş ve kurumlara müzekkere yazarak E.D.nin imza örneklerini temin etmiştir.

7. Nikâhı gerçekleştiren muhtar K.Y. 3/4/2015 tarihli duruşmada tanık olarak dinlenmiştir. K.Y. kendisini "...Evlenme akdindeki yazıları ben doldurdum [H.] ve [E.D.] de huzurunda bunu imzaladılar...Taraflar kesinlikle huzurumuzda kendileri imzalamışlardır. Huzurumuzda imzalamadıkları evlenme akdini kesinlikle yapmıyoruz..." şeklinde ifade etmiştir. Aynı gün dinlenen diğer tanık Y.A. "Bana göstermiş olduğunuz evlenme kütüğündeki imza bana aittir. Ben o zaman azaydım. [E.D.] o zaman benim huzurunda imzayı attı. O zaman yanımda muhtar [K.Y.] de vardı. ..." şeklinde beyanda bulunmuştur.

8. Mahkeme grafoloji ve sahtecilik uzmanı bilirkişiye E.D.nin mukayeseye uygun eski birtakım imzaları ile evlenme kütüğündeki imzalar arasında inceleme yaptırmak suretiyle evlenme kütüğündeki imzanın E.D.nin el ürünü olup olmadığının tespitini istemiştir. 23/11/2015 tarihli bilirkişi raporunda evlenme kütüğündeki erkek kişiye ait imzanın mevcut imza örneklerine kıyasla E.D.nin elinden çıkmadığı sonucuna varıldığı belirtilmiştir. Bilirkişi raporu incelendiğinde başvurunun mukayeseye esas imza örneklerinin 1989, 1996, 2006 ve 2014 yıllarına ait olduğu anlaşılmaktadır.

9. Başvurucu; bilirkişi raporuna karşı sunduğu 14/12/2015 tarihli itiraz dilekçesinde, söz konusu bilirkişi incelemesiyle evlilik kurumunun sadece imza olarak değerlendirildiğini, rapora itibar edilemeyeceğini ifade etmiştir. Mahkemece bilirkişi raporu doğrultusunda neticeye varılacak ise konusunda yetkin hukukçular tarafından bilirkişi incelemesi yapılması gerektiğini belirtmiştir.

10. Mahkeme 16/3/2016 tarihinde davanın kabulü ile evliliğin yok hükmünde olduğunun tespitine karar vermiş, kararın gerekçesinde bilirkişi incelemesi sonucunda evlenme kütüğündeki imzanın E.D.ye ait olmadığının tespit edildiğine işaret etmiştir. Evlendirme işlemleri sırasında taraflardan birinin memur önünde hazır bulunmaması nedeniyle evliliğin yok hükmünde olduğunu vurgulayarak kararda tarafların birlikte yaşamalarının ve çocuklarının olmasının sonuca etki etmeyeceği, yokluk hâlinde dürüstlük kuralının uygulanmasının da söz konusu olamayacağı ifadelerine yer vermiştir.

11. Başvurucu 16/5/2016 tarihli dilekçeyle Yargıtay 2. Hukuk Dairesine (Daire) temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde E.D.nin 1989 yılındaki imzasıyla günümüz belgelerindeki imzasının karşılaştırılarak bir sonuca varıldığını ancak aradan geçen yaklaşık otuz yılda E.D.nin imzasının değişmiş olabileceği hususunun gözardı edildiğini ifade etmiştir. E.D.nin nikâh sırasında hazır bulunduğu, sonrasında birlikte Almanya'ya gittiklerine dair tanık beyanları olduğuna dikkat çekilmiştir.

12. Daire, Mahkeme kararının isabetli olduğu, delillerin takdirinde bir yanlışlık bulunmadığı gerekçesiyle 16/10/2018 tarihinde onama kararı vermiştir. Daire, başvurusunun karar düzeltme talebini 1/4/2019 tarihinde reddetmiştir.

13. Nihai kararı 24/9/2019 tarihinde öğrendiğini belirten başvuru 30/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

14. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Tören yeri" başlıklı 141. maddesi şöyledir:

"Evlenme töreni, evlendirme dairesinde evlendirme memurunun ve ayırt etme gücüne sahip ergin iki tanığın önünde açık olarak yapılır. Ancak, tören evleneceklerin istemi üzerine evlendirme memurunun uygun bulacağı diğer yerlerde de yapılabilir."

15. 4721 sayılı Kanun'un "Törenin şekli" başlıklı 142. maddesi şöyledir:

"Evlendirme memuru, evleneceklerden her birine birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar. Evlenme, tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda oluşur. Memur, evlenmenin tarafların karşılıklı rızası ile kanuna uygun olarak yapılmış olduğunu açıklar."

16. 4721 sayılı Kanun'un "Şekil kurallarına uymama" başlıklı 155. maddesi şöyledir:

"Evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış olan bir evliliğin kanunun diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemez."

17. 4721 sayılı Kanun'un "Eşler yönünden" başlıklı 158. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Evlenmenin butlanına karar verilirse, evlenirken iyiniyetli bulunan eş bu evlenme ile kazanmış olduğu kişisel durumunu korur."

18. 4721 sayılı Kanun'un "Yetki ve yargılama usulü" başlıklı 160. maddesi şöyledir:

"Evlenmenin butlanı davasında, yetki ve yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır."

19. 4721 sayılı Kanun'un "Boşanmada yargılama usulü" başlıklı 184. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Boşanmada yargılama, aşağıdaki kurallar saklı kalmak üzere Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa tâbidir:

1. Hâkim, boşanma veya ayrılık davasının dayandığı olguların varlığına vicdanen kanaat getirmediğçe, bunları ispatlanmış sayamaz.

2. Hâkim, bu olgular hakkında gerek re'sen, gerek istem üzerine taraflara yemin öneremez.

3. Tarafların bu konudaki her türlü ikrarları hâkimi bağlamaz.

4. Hâkim, kanıtları serbestçe takdir eder.

..."

20. 4721 sayılı Kanun'un "Dürüst davranma" başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır.

Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz."

21. 4721 sayılı Kanun'un "İyiniyet" başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Kanunun iyiniyete hukukî bir sonuç bağladığı durumlarda, asıl olan iyiniyetin varlığıdır.

Ancak, durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyiniyet iddiasında bulunamaz."

22. 4721 sayılı Kanun'un "Yönetmelik" başlıklı 144. maddesi şöyledir:

"Evlenme işlemi, evlenme kütüğü, evlenmeye ilişkin yazışma ve evlenme ile ilgili diğer konular yönetmelikle düzenlenir."

23. 7/11/1985 tarihli ve 18921 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Evlendirme Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) "Evlendirme Memurları" başlıklı 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Evlendirme memuru, belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır. (Değişik ikinci cümle: 28/11/2017-2017/11079 K.) Bakanlık; il nüfus ve vatandaşlık müdürlüklerine, nüfus müdürlüklerine, il ve ilçe müftülüklerine ve ilgili dış temsilciliklere evlendirme memurluğu görev ve yetkisi verebilir.

..."

24. Yönetmelik'in "Evlenmede Aleniyet, Usul ve Şekil" başlıklı 27. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

(Değişik birinci fıkra : 16/11/2006-2006/11269 K.) Evlenme, evlendirmeye yetkili bir görevli önünde en az iki tanıkla birlikte ve bizzat tarafların huzuru ile aleni olarak yapılır.

Davetli bulunmaması, evlenmenin aleni yapılmadığı manasına gelmez.

Vekaletle evlenme yapılamaz.

Evlendirme memuru önceden tesbit edilen yer ve zamanda tarafların ve şahitlerin önünde kadın ve erkekten her birine ayrı ayrı olmak üzere birbirleriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar. Her birinin müsbet cevap vermesi ve bu cevapların iki şahit tarafından da duyulduğunun doğrulanması üzerine, evlenmenin kanuna uygun olarak yapılmış olduğunu yüksek sesle açıkladıktan sonra evlenme kütüğünü taraflara ve şahitlere imza ettirir ve kendisi de tarih ve saat koyarak imzalar.

..."

2. İlgili Yargıtay Kararları

25. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 14/6/1965 tarihli ve E.1965/3, K.1965/3 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

2- Yurdumuzda evlenme akdini yapacak yetkili memur, kentlerde belediye başkanı veya bunun evlenme işleriyle görevlendirdiği kimse, köylerde ise muhtardır (M.K. 108). Yetkili memur, evleneceklerden her birine, birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorarak alacağı olumlu karşılıklar üzerine evlenmenin her ikisinin rızalarıyla akdedilmiş olduğunu bildirir (M.K. 109).

Yasanın bu iki maddesinin hükümleri, evlenme akdinin niteliği bakımından soru ve cevapla kurulu sözlü bir akit niteliğinde bulunduğunu göstermektedir. ... Buna göre sözlü bir akit niteliğini taşıyan bu hukuki işlemde, evlenecek kişilerin yetkili evlendirme memuru önünde bu amacı güden ve birbirine uygun irade bildiriminde (beyanında) bulunmaları, kişiliğe sıkı sıkıya bağlı hukuki bir işlem olan bu akdin esaslı unsurunu tel[ş]kil etmektedir. Bu esaslı unsur dışında yasa koyucu, daha bir takım şekil şartlarını öngörerek niteliklerini belirtmişse de bu şartlar ikincil derecede bir önem taşımakta olup yerine getirmemeleri halinde evlenme akdi geçerliliğini yitirmez. ... Evlenme akdinin tarafların rızalarının birleşmesiyle meydana gelmesi, gerek İslâm Hukukuna, gerekse Kilise Hukuku ilkelerine de uygun düşmektedir. O hukuklara göre de evlenme akdi din adamlarının yapacağı bir işlemle değil, tarafların birbirine uygun rızalarını bildirmeleriyle meydana gelmektedir. Medeni Yasa, bu bakımdan bir değişiklik getirmiş değildir. Demek ki bugünkü Medeni Yasanın uygulanmasında da, az önce yapılan açıklamalara göre, evlenecek kişiler, yetkili evlendirme memuru önünde irade bildiriminde bulunmalarıyla evlenme akdine varlık kazandırırılar. O halde yetkili memurun, sorusuna karşı taraflardan aldığı bu olumlu bildirimleri evlendirme defterine yazıp altını imzalaması ve evlenenlerle tanıklara imzalatması, yahut evlenmenin tamamlanmış olduğunu taraflara söylemesi, sadece düzenleyici nitelikte olan bir şekil işleminden başka bir şey değildir ve bu bakımdan, evlenmenin geçerli sayılmasını sağlayacak birer şart olarak kabul edilemez ve dolayısıyla bu akdin nüfus siciline kaydedilmemesi bile onun geçerli olmasına engel sayılmaz. Bu ilke, Medeni Yasanın birinci

maddesi hükmüne, yasaların yorumunda gözönünde tutulması gereken hukuk bilimi alanında da benimsenmiştir.

...

Bütün bu açıklamalara göre, şekle bağlı hukuki bir işlem niteliğini taşıyan evlenme akdinin geçerli olarak meydana gelebilmesi için, evlenecek kişilerin yetkili evlendirme memuru önünde sadece irade bildirimlerini bir arada ve sözlü olumlu olarak açıklamaları yeterlidir. Evlenme memurunun aldığı bu olumlu karşılıklar üzerine, evlenmenin yasaca akdedilmiş olduğunu söylemesi bile evlenme akdinin meydana gelebilmesi için esaslı bir unsur olmadığı gibi, yapılan evlenme akdini deftere işleyip altını imzalaması da idari bir şekil işleminden ibaret olup evlenmenin geçerli sayılmasını sağlayacak bir şartı da olamaz. Bu sebeple evlenme akdinin teşekkülü ile bunun belgelendirilmesi işini birbirine karıştırmamak gerekir.

3- Bu varılan sonuca göre evlenmenin resmi memur önünde yapılmış bulunduğu, tanık sözleriyle ispat edilebilecektir. ... İleri sürülen ve ancak tanıkla ispatı yoluna gidilen evlenme iddialarının sabit sayılmasında mahkeme, her şeyden önce, neden olayı, evlenmenin yetkili memur tarafından kütüğe geçirilmemiş bulunduğunu araştırarak, tanık sözlerinin değerlendirilmesinde yeterli titizliği gösterecektir.

... Nüfus Kütüğünde veya evlenme kütüğünde bir evlenmenin yazılı olmadığına ispatı, herhangi bir şekle bağlı tutulmuş değildir yani bu yön, tanıkla dahi ispat olunabilir.

...

Sonuç: Evlenme akdinin geçerli olarak meydana gelmesi için evlenecek kişilerin yetkili memur yani (köylerde sadece muhtar ve kentlerde belediye başkanı veya görevlendireceği evlendirme memuru) önünde bu amaca uygun irade bildiriminde bulunmalarının yeterli olduğuna ... karar verildi."

26. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 13/12/1985 tarihli ve E.1985/4, K.1985/9 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Evlenme ile meydana gelen aile kurumunun toplum için vazgeçilmez bir nitelikte olduğu tartışmasızdır. Ailenin toplumdaki yeri ve öneminin anlaşılabilmesi için, 1982 Anayasası'nın 41. maddesinin gözönünde tutulması kâfidir. 1961 Anayasası gibi 1982 Anayasası da, ailenin korunmasını sağlamak için Devletin her türlü tedbiri almasını hükme bağlamıştır. Gerçekten Anayasa'nın 41. maddesinde; 'Aile, Türk toplumunun temelidir. Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar" denilmektedir. Bugün hemen her ülkede evlenmelerin teşvik edilmesi, evlilik şartlarının kolaylaştırılması eğiliminin kendisini duyurması aileye verilen önemden kaynaklanmaktadır. Son yıllarda Türkiye'de de bu eğilimi doğrultusunda yeni düzenlemeler yapılmıştır. Gerçekten 15/11/1984 günlü, 3060 sayılı Yasa ile, evlenme işlemleri nisbeten basitleştirilmiş ve bu arada Medeni Kanun'un evlenme kararının ilânına ilişkin hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır. Öte yandan bu Yasa gereği [1]işleri Bakanlığı'nca hazırlanan Evlendirme Yönetmeliği 7/11/1985 günlü, 18921 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

...

Yasa Koyucu, sadece dini nikâhla meydana gelen birleşmelere dahi, ülke gerçeklerini düşünerek, her beş yada on yılda bir yasa çıkarmak suretiyle geçerlik tanırken, yasaların öngördüğü şekil şartlarına uyularak yapılan evlenme akitlerinin, sadece köy sınırları dışında gerçekleştirilmiş olması nedeniyle yok sayılması çelişkiye yol açar. Türkiye'de medenî nikâhın halâ gereği şekilde yerleşmemiş olduğu bilinmektedir. Bilimsel eserlerde bu durumun Medenî Kanun'un öngördüğü şekil şartlarının karışık olmasından ve asırlarca devam eden alışkanlık ve geleneklerden ileri geldiği ifade edilmektedir. Bu koşullarda, evlenme akitlerinin, muhtarın kendi görev alanı dışında yapılmış olması nedeniyle yok sayılması, ülkede medenî nikâh ilkesine karşı olumsuz bir gelişme meydana gelmesine neden olabilir. Şu halde eşlerin yasa kurallarına uygun hareket ettikleri inancı ile yaptıkları evlenmelerin geçerli sayılmasında kamu yararı bulunduğu kuşkusuzdur.

İçtihamı birleştirmeye konu olan sorunun çözümünde dikkate alınması gereken bir diğer husus da, yurdum kimi yörelerinde tüm köy halkının halâ yaylaya çıkma ve orada aylarca kalma alışkanlığı[nı] sürdürmekte olmasıdır. Yaylaların her yerde köy sınırları içinde olmadığı bilinen bir gerçektir. İşte böyle bir yaylada tüm köy halkının muhtarla beraber konakladığı bir sırada yapılan evlenme akitlerinin yok sayılması, halkın Devlete kar[ş]ı güven duygusunun zayıflamasına neden olabilir.

Toplumun sosyal ve kültürel durumuna ve ülke gerçeklerine ilişkin bu genel açıklamalardan sonra, evlenme işleminin hukuki niteliği üzerinde de durulması gerekir. 14/6/1965 günlü, Esas: 1965/3, Karar: 1965/3 sayılı Yargıtay İçtihamı Birleştirme Kararında ayrıntılı bir biçimde belirtildiği gibi; evlenme, kadınla erkeğin resmi memur önünde karşılıklı ve birbirine uygun irade bildirimleri ile meydana gelen bir özel hukuk sözleşmesidir. Bu sözleşmenin evlenme işleri ile görevli resmi memur önünde yapılması zorunlu ise de, onun evlenmenin tamamlandığı yolunda bir beyanda bulunmasının yada evlenmeyi kütüğe tescil etmesinin bir etkisi yoktur. Medenî Kanun'un 109. maddesi memurun beyanından sözetmekte ise de, bu beyan, Fransız hukukunda olduğu gibi kurucu değil, açıklayıcı niteliktedir. Türk-[1]sviçre ve Alman hukuklarında evlenmenin bir özel hukuk sözleşmesi niteliğinde olduğu görüşü bugün yerleşmiş bulunmaktadır.

Medenî Kanun'un öteki ülkeler kanunlarından ayırıcı en belirgin özelliklerinden birisi de, iyniyetin korunması konusunda duyarlı olmasıdır. Kanunda özel bir hüküm bulunmamakla birlikte, evlenme gibi aile kurumunu meydana getiren bir sözleşmede eşlerin iyniyetlerinin gözönünde tutulmaması toplum için büyük sakıncalar doğmasına neden olur. ... Taraflar ne kadar uzun bir süreden beri evlilik bağı ile birlikte yaşamış olurlarsa olsunlar, sırf köy muhtarının görev alanı dışında evlenme akdi yapmış olması nedeniyle, evlilik birliğine son verilebilecektir. Tarafların bu evlilikten bir çok çocukları meydana gelmiş olmasının, hatta hayatta olup olmamalarının bile bu sonucu değiştirebilecek bir etkisi yoktur. Oysa Anayasa'nın 41. maddesinde 'Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ana[nın] ve çocukların korunması... için gerekli tedbirleri alır' buyruğunu içermektedir. Bu buyurucu hükmün gereği, iyniyetle kurulmuş, kısa veya uzun bir süreden beri varlıklarını sürdüregermekte olan aileleri, köy muhtarının görev alanı dışında evlenme akdini yaptığı biçimindeki iddialara karşı da korumak, eş ve çocukların aç ve açıkta kalmalarını önlemek, haksız ve yersiz miras beklentilerine engel olmak zorunluğunda vardır. Aksine bir tutum, pek çok zahmetle ve iyniyetle kurulmuş olan ailelerin ortadan kalkmasına neden olur ki bunun, kötüniyetli kişilerin amaçlarını hizmet etmekten başka bir anlamı olamaz. Böyle bir sonucun ise giderek Türk kamu düzenini bozacağı gözden uzak tutulmamalıdır.

SONUÇ : Bütün bu nedenlerden ötürü Yasa kurallarına uygun hareket edildiği inancı içinde köy muhtarı huzurunda yapılan evlenme akitlerinin, muhtarın görev alanı dışında yapılmış olsa bile geçerli sayılacağına ... karar verildi. "

27. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 15/12/2014 tarihli ve E.2014/17966, K.2014/25724 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Evlenmenin butlanı davaları, yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümlere tabi olduğundan (TMK m. 160), bu davalarda tarafların ikrarı ve davalının davayı kabul açıklaması tek başına sonuç doğurmaz ve hakimî bağlamaz (TMK m. 184/3). Bu kural evlenmenin yokluğunun tespiti davalarında da geçerlidir.

Davacı ile davalının evlenme tarihlerinin 14.09.2007 olduğu, müşterek çocukları olarak nüfusta kayıtlı olan T.'nin ise 31.08.2007 tarihinde "evlilik dışında" doğduğu, tarafların hanesine baba S.'nin bildirimi üzerine, evlenme tarihinden bir gün önce 13.09.2007 tarihinde tescil edildiği görülmektedir.

Evlendirmenin Konak Eşrefpaşa Evlendirme Memurluğunca gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Mahkemeye, evlenme akdine ilişkin defter getirilmemiş, yetkili evlendirme memuru önünde irade açıklamasında bulunanların taraflar olup olmadığı tespit edilmemiştir. Yapılan araştırma eksik ve hüküm kurmaya yeterli değildir.

Mahkemeye, evlenme akdini yapan Konak Belediyesinden tarafların evlenme akitletlerinin kayıtlı olduğu evlenme defterinin istenmesi, defterdeki imzaların taraflara gösterilerek kendilerine ait olup olmadığının sorulması, nikah defterindeki fotoğraflarla taraflara ait fotoğrafların karşılaştırılması, evlenme törenine katılan evlenenlerin irade beyanlarına şahitlik eden nikah tanıklarının davacının huzurunda dinlenmesi, bu tanıklara evlendirme memuru önünde evlenme iradesini açıklayan şahsın davacı olup olmadığının açıkça sorulması, gerektiğinde evlenme defterindeki imzanın davacı tarafından kabul edilmemesi halinde, imza incelemesi yaptırılması, bu suretle evlendirme memuru huzurunda irade beyanında bulunan kişinin davacı olup olmadığının duraksamaya yer bırakmayacak şekilde saptanması ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek hasıl olacak sonucuna göre karar verilmesi gerekir. Açıklanan yönlerde araştırma ve inceleme yapılmadan eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.

..."

28. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 21/11/2023 tarihli ve E.2022/7824, K.2023/5440 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Dosya kapsamı ve nüfus kayıtlarına göre, tarafların 02.03.1989 tarihli evlilik akitletlerinin nüfusa tescil edildiği, 1986 ve 1989 doğumlu iki çocuklarının bulunduğu, davanın açıldığı tarihe kadar evlilik akdi kapsamında 32 yıl boyunca fiilen birlikte yaşadıkları sabittir. Eldeki dava, 17.06.2021 tarihinde açılmış, dava dilekçesinde evlilik akdinin yapıldığı sırada tarafların nikah memuru huzuruna gitmedikleri ve giyaplarında evlilik akdinin icra edildiği iddiası ile evliliğin yokluğunun tespitine karar verilmesi talep edilmiştir. Dosya arasına alınan ve evlilik akdinin tesciline esas, Ağcın Köyü Muhtarı tarafından düzenlenen resmi belge niteliğine haiz Ağcın Köyü Evlendirme Kütük Defteri belgesinde; tarafların nüfus bilgilerinin ve fotoğraflarının bulunduğu, kadın ve erkeğin 'evlenmek istediğini beyan etmesi' üzerine evrakin düzenlendiği, evrakin yetkili köy muhtarı tarafından imzalandığı ve mühürlendiği, buna karşın tarafların ve şahitlerin imza kısımlarının boş bırakıldığı görülmüştür. 14.06.1965 tarihli 3/3 sayılı İçtihatı Birleştirme Kararında da açıkça belirtildiği üzere, evlenmenin geçerli biçimde kurulabilmesi için

evlendirme memuru önünde tarafların karşılıklı olarak bu yöndeki iradelerini açıklamaları gerekli ve yeterlidir. Keza, 4721 sayılı Kanun'un 155 inci maddesi uyarınca da evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış bir evliliğin kanunun diğer şekil şartlarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemeyeceği gibi, evlilik akti sırasında şahit bulunmaması da tek başına evlilik akdini geçersiz kılmaz. 4721 sayılı Kanun'un 6 ncı maddesi uyarınca kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür. 6100 sayılı Kanun'un 190 ıncı maddesinin birinci fıkrası kapsamında kural olarak ispat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakiya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir. Davacı tarafça, evlendirme akdinin kadın ve erkeğin gıyabında yapıldığı iddia edilmiş ise de, bu iddiasına ilişkin hiç bir delil sunulmamıştır. Dosya arasına alınan 02.03.1989 tarihli resmi evrak niteliğindeki Ağcın Köyü Evlendirme Kütük Defteri'ne göre tarafların yetkili memur önünde evlenmek istediklerini beyan ettikleri hususu nikah akdini gerçekleştiren yetkili memurun mühür ve imzalı beyanı ile tasdik edildiğine ve bu durumun gerçeğe aykırı olduğu iddiası, davacı tarafından ispatlanamadığına göre, davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yanlışlı değerlendirme sonucu yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve kanuna aykırıdır.

..."

29. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 30/11/2023 tarihli ve E.2023/3135, K.2023/5835 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

..."

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda başlık kısmında tarih ve sayısı belirtilen kararı ile gönderme kararına uygun olarak tanzim edilen heyet halinde hazırlanan uzman raporunda 17.06.1965 tarihli belgenin muris F.'nin eli ürünü olduğunun kabulü mümkün görülmediğinin tespit edildiğini, tanık beyanları, evlilik tarihi, çocukların doğum tarihleri de dikkate alınarak murisin vefatına yakın bir tarihte ilm[ü]lhaberinin düzenlendiği, davalının çelişkili beyanları ve tanık beyanlarına göre resmi memur huzurunda murisin evlilik iradesini açıklamadığı, murisin yokluğunda bu belgenin imzalanmış olduğu kanaatiyle evliliğin yok hükmünde olduğunun tespitine karar verilmiştir.

...

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre usul ve kanuna uygun olması gerekçesi ile 6100 sayılı Kanun'un 353 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) inci alt bendi gereğince davalı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

...

Taraflar arasında görülmekte olan evlenmenin iptali davasında davacının babasından muris F.'nin S. ile olan evliliğinin iptali talep edilmektedir. [S.] ve F.'den olma çocukları davanın sonucundan doğrudan etkilenecektir. Dolayısıyla müteveffa F.'nin tüm mirasçılarının tespit edilerek davaya dahil edilmesi, gösterdikleri takdirde delillerinin toplanması ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek hasıl olacak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, bu husus gözetilmeden eksik hasımla davaya devam edilerek hüküm tesisi doğru görülmemiştir.

..."

B. Uluslararası Hukuk

30. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Evlenme hakkı" başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"Evlenme çağına gelen her erkek ve kadın, bu hakkın kullanımını düzenleyen ulusal yasalara uygun olarak evlenme ve aile kurma hakkına sahiptir."

31. 10/12/1948 tarihinde kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 16. maddesi şöyledir:

"1. Evlilik çağına varan her erkek ve kadın, ırk, uyrukluk veya din bakımından hiçbir kısıtlamaya tabi olmaksızın evlenmek ve aile kurmak hakkına haizdir. Her erkek ve kadın evlenme konusunda, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesinde eşit hakları haizdir."

2. Evlenme akdi ancak müstakbel eşlerin serbest ve tam rızasıyla yapılır.

3. Aile, cemiyetin tabii ve temel unsurudur, cemiyet ve devlet tarafından korunmak hakkını haizdir"

32. Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 23. maddesi şöyledir:

"1. Aile, toplumun doğal ve temel birimidir ve toplum ve devlet tarafından korunma hakkına sahiptir."

2. Evlenebilecek yaşta bulunan erkeklerle kadınlara, evlenme ve bir aile kurma hakkı tanınacaktır.

3. Evlenmek niyetinde olan eşlerin tam ve özgür rızası olmaksızın hiçbir evlilik bağı kurulamaz.

4. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, eşlerin evlenirken, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesinde eşit hak ve sorumluluklara sahip olmalarını sağlamak için gerekli tedbirleri alacaklardır. Evlilik sona erdiğinde, çocuklar için gerekli olan koruyucu hükümler öngörülmesi sağlanacaktır."

33. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 8. maddesine göre *aile hayatı* nosyonunun evlilik-temelli ilişkilerle sınırlı olmadığını ve *defacto aile* bağlarını da kapsadığını kabul etmektedir (*Anayo/Almanya*, B. No: 20578/07, 21/12/2010, § 55). AİHM, 8. maddenin amaçları bakımından *aile hayatı* nın varlığı ya da yokluğu meselesinin esasen yakın kişisel bağların uygulamadaki gerçek varlığına bağlı olan olgusal bir sorun olduğunu değerlendirmektedir (*K. ve T./Finlandiya* [BD], B. No: 25702/94, 12/7/2001, § 150). AİHM, birlikte yaşamının kural olarak böyle bir ilişki için şart olabileceğini kabul etse de istisnai olarak diğer faktörlerin de bir ilişkinin *defacto aile* bağı oluşturacak kadar yeterli bir tutarlılık taşıdığını göstermeye yarayabileceğini ifade etmektedir (*Kroon ve Diğerleri/Hollanda*, B. No: 18535/91, 27/10/1994, § 30).

34. AİHM *aile hayatı* kavramını geniş yorumlamakla beraber kişisel, sosyal ve hukuki sonuçları olan *evlilik* kurumunun kişilere özel bir statü sağladığını da pek çok kararında kabul etmiştir (*Burden/Birleşik Krallık* [BD], B.No: 13378/05, 29/4/2008;

Shackell/Birleşik Krallık, B. No: 45851/99, 27/4/2000; *Nylund/Finlandiya*, B. No: 27110/95, 29/6/1999; *Lindsay/Birleşik Krallık*, B. No: 11089/84, 11/11/1986; *Şerife Yiğit/Türkiye*, [BD], B. No: 3976/05, 2/11/2010). AİHM evlenme hakkının taraf devletlerin ulusal hukuklarına tabi bir hak olarak kişisel, sosyal ve hukuki birtakım sonuçlarının olduğunu kabul etmekte; hakkın özüne zarar verecek şekil ve kapsamda olmadığı sürece ulusal mevzuatta evlenme hakkını sınırlandırabilecek düzenlemelere yer verilebileceğine işaret etmektedir (B. ve L./*Birleşik Krallık*, B. No: 36536/02, 13/9/2005, § 34).

C. Karşılaştırmalı Hukuk

35. İsviçre Medeni Kanunu'nun 102. maddesi şöyledir:

"(1) Evlenme merasimi reşit ve idrak çağında olan iki tanığın huzurunda gerçekleşir.

(2) Nüfus memuru, evleneceklerden her birine birbiriyle evlenmeyi isteyip istemediklerini sorar.

(3) Her iki tarafın da kabul etmesi üzerine evliliğin ortak rızayla kurulduğu açıklanır."

36. Avusturya Evlilik Kanunu'nun 17. maddesi şöyledir:

"(1) Evlilik, nişanlıların evlenme iradelerini birbirleri ve resmî memur huzurunda beyan etmeleriyle başlar.

(2) Bildirimler herhangi bir koşul veya süreye bağlı olarak yapılamaz."

37. Alman Medeni Kanunu'nun 1310. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" (1) Evlilik ancak tarafların evlendirme memuruna birbirleriyle evlenmek istediklerini beyan etmeleri halinde gerçekleşir. ..."

38. Alman Medeni Kanunu'nun 1311. maddesi şöyledir:

"Taraflar evlenme iradelerini her ikisinin de hazır bulunduğu ortamda şahsen açıklamalıdır. Evlenme iradesine ilişkin açıklama herhangi bir şarta ya da süreye bağlanamaz."

39. Alman Medeni Kanunu'nun 1312. maddesi şöyledir:

"Evlendirme memuru, evlenme töreninde eşlere ayrı ayrı birbirleriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar ve eşler bu soruya olumlu yanıt verdikten sonra, artık yasal olarak birleşmiş eşler olduklarını ilan eder. Evlilik, eşler isterlerse bir ya da iki tanık huzurunda gerçekleşebilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

40. Anayasa Mahkemesinin 27/2/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

41. Başvurucu; 1989 yılından beri müşterek çocuklarıyla ortak yaşamla devam eden evliliğini yeni öğrendiğini ileri süren E.D.nin, boşanma ve mal paylaşımı davalarını etkisiz kılabilmek için kötü niyetli davrandığını belirtmiştir. Başvurucu; yargı makamlarının evliliğini kâğıt parçasından ve senede atılan imzadan ibaret gördüklerini, yirmi yıldan fazla süren evliliğinin bir anda yok sayıldığını ifade etmiştir. Anılan karar nedeniyle maddi ve manevi yıkıma uğradığını, sadece kendisinin değil çocuklarının da mağdur olduğunu vurgulayan başvurucu; çocuklarının evlilik birliği içinde doğmamış sayıldığını, bu durumun itibarına zarar verdiğini, kişilik hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu; evliliğinin yok sayılması sonucu aile konutundan tahliye edilerek sokakta bırakılmış bir kadın, eş ve anne olduğunu ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

42. Anayasa'nın iddiaların değerlendirilmesine dayanak alınacak 20. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, ... aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir."

43. Anayasa'nın 41. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aile, Türk toplumunun temelidir ..."

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile ... çocukların korunması ...nı sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.

..."

44. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan* [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının özünün evlilik akdindeki imzanın E.D.ye ait olmadığına dair raporla belirlenmesi sonucunda yirmi iki yıllık evliliğinin yok sayılması nedeniyle kendisinin ve müşterek çocuklarının maddi ve manevi yıkıma uğradığına dair olduğu, dolayısıyla başvurunun aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

45. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

46. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı, Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınmıştır. Madde gerekçesi de dikkate alındığında resmi

makamların özel hayata ve aile hayatına müdahale edememesi ile kişinin ferdi ve aile hayatını kendi anladığı gibi düzenleyip yaşayabilmesi gereğine işaret edildiği görülmekte olup söz konusu düzenleme, Sözleşme'nin 8. maddesi çerçevesinde korunan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının Anayasa'daki karşılığını oluşturmaktadır. Ayrıca Anayasa'nın 41. maddesinin -Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği- özellikle aile hayatına saygı hakkına ilişkin pozitif yükümlülüklerin değerlendirilmesi bağlamında dikkate alınması gerektiği açıktır (*Murat Atılğan* [2. B.], B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 22; *Marcus Frank Cerny* [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 36).

47. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük, sadece belirtilen hakka keyfi surette müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp özel hayata ve aile hayatına saygının etkili bir biçimde sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir. Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da özel hayata ve aile hayatına saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (*Murat Atılğan*, § 26). Bununla birlikte devletin pozitif yükümlülükleri söz konusu olduğunda saygı kavramının çok kesin bir tanımının bulunmadığını, karşılaşılan durumlar ve izlenen uygulamalardaki farklılıklar dikkate alındığında bu kavramın gereklerinin olaydan olaya önemli ölçüde değiştiğini belirtmek gerekir (*Murat Demir* [GK], B. No: 2015/7216, 27/3/2019, § 84).

48. Evlenme hakkının belirtilen anayasal dayanakları ile devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa'nın 5. maddesi dikkate alındığında söz konusu güvencelerin hayata geçirilmesi konusunda devletin üstlenmesi gereken pozitif yükümlülüklerin bulunduğu değerlendirilmektedir. Bu kapsamdaki yükümlülüklerin temelinde ailenin kurulması ile evliliğin gerçekleştirilmesine yönelik hukuki şartların düzenlenmesi ve uygulanması olduğu söylenebilir (*Sabire Güngör* [GK], B. No: 2019/32487, 29/2/2024, § 51). Dolayısıyla salt devam ederken değil sona ermesi hâlinde dahi devlete getirdiği pozitif yükümlülükler bağlamında kişilere önemli güvenceler sağlayan evlilik kurumunun hükümsüzlüğüne ilişkin uyumsuzlukların titizlikle yürütülmesi elzemdir.

49. Türk hukukunda ve karşılaştırmalı hukukta karşı cinsten iki kişinin evlenme yönünde iradelerini resmî memur önünde açıklamaları geçerli bir evlenmenin oluşması için temel şart olarak öngörülmüştür (bkz. §§ 14-39). Bu şart öylesine önemlidir ki resmî memur önünde evlenme iradesinin bizzat açıklanmaması hâlinde evliliğin yok hükmünde olduğu Yargıtayın yerleşmiş içtihatlarıyla kabul edilmektedir (bkz. §§ 27-29). Bununla birlikte evlenme iradelerinin birbiriyle uyumlu şekilde resmîyet memur önünde açıklanmasına rağmen kurulan evlilik birliğine ilişkin bir belge düzenlenmemesi veya düzenlenen belgelerde şekli birtakım eksikliklerin bulunması (imza dâhil) evlenmenin kurucu unsurlarından olmayıp tek başına evliliği geçersiz hâle getirmeyecektir (aynı yönde Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararı için bkz. § 25).

50. Kaldı ki objektif iyi niyet olarak da adlandırılan dürüstlük kuralı, herkesin haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorunda olmasını gerektirir. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılması hukuk düzeni tarafından korunamaz. Bunun yanında subjektif iyi niyet kuralı gereğince ise kanun tarafından iyi niyete hukuki bir sonuç bağlandığı durumlarda asıl olan iyi niyetin varlığıdır. Bu anlamda 4721 sayılı Kanun yetkili memur önünde yapılmış olan bir evliliğin sırf diğer şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle geçersiz olmayacağını, evlenmenin geçersizliğine karar verilse dahi, evlenirken iyi niyetli bulunan eşin bu evlenme ile kazanmış olduğu kişisel durumunu koruyacağını kabul etmektedir (bkz. §§ 16,17).

51. Öte yandan 4721 sayılı Kanun'un 160. maddesi uyarınca evlenmenin butlanı davaları, yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümlere tabi olduğundan bu davalarda tarafların ikrarı ve davalının davayı kabul açıklaması tek başına sonuç doğurmaz ve hâkimi bağlamaz (bkz. §§ 18, 19). Bu kural evlenmenin yokluğunun tespiti davalarında da geçerlidir (aynı yönde Yargıtay kararı için bkz. § 27).

52. Bu anlamda evlilik birliğinin hükümsüzlüğüyle ilgili uyumsuzluklar bakımından devletin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının güvencelerine ilişkin pozitif yükümlülüğü hem usule hem de sonuca ilişkin bir yükümlülüktür. Bu bağlamda yargılama sürecinin tarafların iddia ve savunmalarını ileri sürebildikleri, delillerini inceletebildikleri etkili bir hukuki mekanizma sağlaması gerektiği kadar varılan sonucun ilgili ve yeterli gerekçeyle açıklanması da beklenmektedir. Mahkemece ortaya konan gerekçe tarafların o dava yönünden hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayabilmelerine elverişli, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuyla yer vermeyecek açıklıkta olmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *İbrahim Ataş* [1. B.], B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 24; *Salih Söylemezoğlu* [1. B.], B. No: 2013/3758, 6/1/2016, § 30).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

53. Somut olaya konu olan husus, Münih Mahkemesinde boşanma ve mal rejiminin tasfiyesi davası görülürken Türkiye'de söz konusu evliliğin yok hükmünde olduğunun tespitine karar verilmesine ilişkindir. Mahkemece bu karar verilirken evlenmenin kurucu unsurlarından birisi olmadığı kabul edilen evlenme kütüğündeki imzanın taraflardan birisine ait olmadığına yönelik bilirkişi raporuna diğer deliller karşısında üstünlük tanınmıştır. Bununla birlikte nikâh sırasında hazır bulunduğunu beyan eden tanık ifadelerine, başvurunun sunmuş olduğu düğün davetiyesi ve fotoğraflara, başvurunun bilirkişi raporuna karşı esaslı itirazlarına yönelik Mahkemece herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

54. Karşılaştırmalı hukuk sistemlerinin birçoğunda olduğu gibi ulusal hukuk sistemimizde de evliliğin kurulabilmesi tarafların resmî memur önünde iradelerini açıklamalarına bağlıdır. 4721 sayılı Kanun'un 142. maddesinin "*... Evlenme tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda oluşur...*" düzenlemesinden anlaşıldığı üzere kanun koyucu anılan irade açıklamasının sözlü şekilde yapılmasını şart kılmıştır. Öyle ki bu husus sözleşmenin kurulabilmesi için bir geçerlilik şartı olarak öngörülmüştür. Öte yandan evlenme kütüğüne atılacak imzanın ise geçerliliğin bir unsuru olmadığı , tarafların evlenme iradelerini resmî memur huzurunda sözlü olarak açıklamalarıyla evliliğin kurulduğu kabul edilmektedir (bu yönde Yargıtay kararları için bkz. §§ 25-29).

55. Anılan düzenlemeler göstermektedir ki evlenme kütüğüne atılacak imza diğer pek çok hukuk sisteminde olduğu gibi ulusal hukuk sistemimizde de evliliğin kurucu unsuru olmamakla birlikte ispat vasıtası olarak kullanılabilir. Kaldı ki hukukumuzun ve uluslararası hukukun bir ilkesi olan *iyi niyetin korunması* kuralı, evlilik gibi önemli bir kurumun geçersizliğine ilişkin davalarda da uygulanabilir olup bu anlamda evliliğin kurucu unsurlarından olmayan bir şekli eksikliğe dürüstlük kurallarına aykırı şekilde dayanmak, hakkın açıkça kötüye kullanılması olarak kabul edilmelidir.

56. Bu bilgiler ışığında somut olayda başvuru; E.D.nin yıllardır Almanya'da yaşadığı, kendisiyle evliliğinden yeni haberdar olduğu iddiasına karşılık E.D. ile Türkiye'de

evlendikten sonra Almanya'ya gittiklerini, yirmi iki yıl boyunca gerçek, fiilî bir evlilikleri olduğunu, bu evlilikten müşterek üç çocuğun dünyaya geldiğini ileri sürmüştür. Başvurucu; resmî nikâhın E.D.nin de katılımıyla gerçekleştiği ve E.D. ile gerçek bir aile hayatlarının olduğu iddialarını ispatlayabilmek için düğün davetiyesi, düğün törenine ait fotoğraflar, E.D.nin evli ve çocuklu olmasından dolayı Almanya'da sağladığı vergi avantajına dair evrak, Münih Mahkemesinde görülen boşanma davasına ilişkin belgeler ve tanık beyanlarına dayanmıştır. Bu kapsamda Mahkemece dinlenen, içlerinde nikâhı gerçekleştiren resmî memurun da yer aldığı tanıkların merasimin her iki tarafın da huzurunda yapıldığını, evlenme kütüğündeki imzaların taraflara ait olduğunu beyan ettikleri görülmüştür (bkz. § 7).

57. Öte yandan Mahkemece bilirkişiye yaptırılan imza incelemesi sonucunda ise evlenme kütüğündeki imzanın E.D.nin el ürünü olmadığı tespit edilmiştir (bkz. § 8). Mahkemece imza incelemesinden hareketle evliliğin her iki tarafın da huzurunda yapılmadığına kanaat getirilmiş ve yok hükmünde olduğunun tespitine karar verilmiştir. Bu anlamda dosya kapsamında yer alan delillerden bilirkişi raporuna üstünlük tanındığı ve sadece bu delile dayanılarak karar verildiği görülmüştür. Ancak yukarıda ifade edildiği üzere kurucu unsurunun tarafların iradelerini resmî memur huzurunda *sözlü olarak* açıklamaları olan evliliğin geçerli bir şekilde kurulduğu iddiasının tek ispat vasıtası imza olmamasına rağmen Mahkemece diğer delillerin tartışılmadığı, ileri sürülen diğer belgeler ve tanık beyanlarına neden itibar edilmediği hususlarına karar gerekçesinde yer verilmediği anlaşılmıştır.

58. Neticede sonuçları bu denli ağır olan evliliğin yokluğu hususunda yürütülecek bir yargılamanın devletin aile birliğinin devamını sağlamaya yönelik pozitif yükümlülükleri kapsamında ayrıca bir özen ve titizlik gerektirdiği açıktır. Bu kapsamda taraflara iddia, savunma ve delillerini ileri sürebilecekleri hukuki mekanizma sağlamak gerekli ancak tek başına yeterli değildir. Bununla birlikte yargı makamlarının kararlarında delilleri yeterince tartışması, hangi delile neden itibar edilmediğini açıklaması, vardığı sonucu ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya koyması gerekir. Somut olayda ise yargı makamlarının kararları incelendiğinde anılan özen yükümlülüğünün yerine getirildiğinden söz edilemez. Dolayısıyla aile hayatına saygı hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükler gereği gibi yerine getirilememiştir.

59. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

60. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

61. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§

54-60; *Aliğül Alkaya ve diğçerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

62. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevî tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliğı gereğı kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Aile hayatına sayğı hakkının ihlal edildiğıne ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına sayğı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin aile hayatına sayğı hakkının ihlalinin sonuçlarının giderilmesi için yeniden yargılama yapılmak üzere Akyazı Asliye Hukuk Mahkemesine -Aile Mahkemesi Sıfatıyla- (E.2013/539, K.2016/198) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Yargıtay 2. Hukuk Dairesi (E.2018/5215, K.2018/11132) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.